

ZELEŇ A OCHRANA PRÍRODY

pracovné listy environmentálneho auditu pre materské školy, špeciálne školy a 1. stupeň základných škôl

Milé školy,

predstavujeme vám pracovné listy environmentálneho auditu, ktoré sú určené primárne pre materské školy, ale veríme, že ich uvítajú aj koordinátori programu Zelená škola v špeciálnych školách, v neplnoorganizovaných základných školách či v základných školách v rámci výučby na 1. stupni (napr. na predmete prírodoveda). Tvorba týchto pracovných listov vyplynula z potreby vytvoriť vhodný metodický materiál, vďaka ktorému umožníme zapojiť do programu Zelená škola aj deti MŠ či mladších žiakov. Môžeme tak využiť ich výborný postreh, originálny zmysel pre detail a tvorivé nazeranie na „bežné“ veci. Navyše takýmto nenásilným vťahovaním detí do diania na škole či poskytovaním im priestoru na vyjadrenie vlastného názoru v nich vzbudzujeme neskorší záujem o „veci verejné“ a chuť o nich diskutovať.

Environmentálny audit je jedným zo 7 krokov metodiky programu Zelená škola – jeho cieľom je zistiť, aký je vplyv prevádzky školy na životné prostredie, zmapovať slabé a silné stránky školy a na základe týchto výsledkov vytvoriť **environmentálny akčný plán školy**. Environmentálny audit **kolégium** uskutočňuje na začiatku každého certifikačného obdobia.

Využitie pracovných listov je variabilné, môžete ich využívať podľa vašich potrieb, napríklad:

- spravte všetky úlohy rad za radom s niekoľkými deťmi v rámci stretnutia kolégia (spolupráca s rodičmi),
- úlohy vypracujte postupne v rámci jednej triedy s napojením na preberanú jesennú tému alebo podtému,
- úlohy rozdeľte medzi deti podľa ich schopností a zručností a pomôžte im s vysvetlením zadania
- vyberte pár detí, ktoré zmapujú areál dvora a spravia prieskum o činnostiach na dvore a obľúbenom mieste medzi ostatnými deťmi, o výsledkoch informujte školskú komunitu,
- vytvorte si podľa nich vlastné materiály, ktoré budú lepšie zodpovedať situácii na vašej škole a uprednostňovaným metódam práce s deťmi... podelte sa s nami o ne :O).

Nevyhnutným predpokladom pre úspešnú prácu v programe Zelená škola je participácia, ktorá sa v prípade materských, neplnoorganizovaných a špeciálnych škôl sústreďuje na dospelých členov kolégia (nepedagogickí zamestnanci, rodičia...). Veríme, že práca s ponúkanými pracovnými listami bude motivujúcou aj pre zaangažovanie detí do ďalších krokov metodiky programu Zelená škola: po uskutočnení environmentálneho auditu (2. krok) môžu pútavo spracovať výsledky, informovať o nich ostatných a zverejniť ich na nástenke školy (6. krok), môžu rozprávať o svojom

ideálnom školskom dvore (alebo ho nakresliť) a o aktivitách, ktoré by tam rady robili, čím prispejú nápadmi pri plánovaní (3. krok) alebo môžu priebežne sledovať či vyhodnocovať, čo sa na dvore podarilo zmeniť (4. krok).

Tieto auditové listy plne nahrádzajú pracovné listy environmentálneho auditu z r. 2018, t. j. materským, neplnoorganizovaným a špeciálnym základným školám postačí pre splnenie 2. kroku metodiky spracovať predkladané pracovné listy. Výsledky zároveň poslúžia ako východisko pri tvorbe environmentálneho akčného plánu. V prípade, že pracovné listy nevyhovujú vašim podmienkam a vyberiete si z nich len niektoré, ktoré s deťmi vypracujete v rámci výučbových aktivít, na účely auditu v téme Zeleň a ochrana prírody treba vypracovať staršie auditové listy z r. 2018. Vyplnenie auditových listov nie je formálnym krokom, ale slúži na zmapovanie stavu a jeho výsledky sú východiskom pre environmentálny akčný plán zmien vašej školy.

Na konci auditu je súhrnná tabuľka, do ktorej kolégium zaznamenáva hlavné klady (silné stránky) a hlavné nedostatky (slabé stránky), ktoré ste zistili počas environmentálneho auditu u vás na škole. Tabuľka vám pomôže pri zostavovaní environmentálneho akčného plánu školy (3. krok).

Predkladané pracovné listy environmentálneho auditu sme vytvorili ako pilotnú verziu, preto počas školského roka 2020/2021 uvítame vaše návrhy a pripomienky, čo v nich upraviť tak, aby dobre slúžili čo najväčšiemu počtu škôl a aby sa stali dôležitým východiskovým materiálom pre participatívne plánovanie zmien na školách.

Pri tvorbe tohto materiálu sme zvažovali rôzne podmienky, v ktorých školy pracujú, pričom sme obsah a formu konzultovali aj s pani učiteľkami z praxe. Na tomto mieste by sme rady poďakovali **Zuzane Rudyovej z MŠ Ipeľská Košice** a **Mgr. Kataríne Kuťkovej z MŠ Profesora Sáru v Banskej Bystrici** za nezištnú pomoc a ochotu prediskutovať obsah i formu týchto pracovných listov.

Pracovné listy environmentálneho auditu obsahujú úvodnú časť s metodickými odporúčaniami, 11 pracovných listov environmentálneho auditu určených pre deti a mladších žiakov a 1 pracovný list určený pre kolégium. Ako sme uviedli vyššie, s týmto materiálom odporúčame pracovať podľa vašich vlastných potrieb, avšak ponúkame vám aj niekoľko metodických odporúčaní pre prácu s časťou určenou pre deti a mladších žiakov:

- Pracovnými listami sprevádza deti cifruša bezkrídla – poznajú ju asi všetky deti. V úvode sa deťom predstaví a vyzve ich, aby spoločne preskúmali školský dvor. Porozprávajte sa o cifruši s deťmi, vytlačte si ju a vyfarbite, prípadne s ňou pracujte ako s bábkou: nalepte si ju na špajdlu a prechádzajte sa spolu s ňou počas vypracúvania úloh po dvore.
- Otázky v audite možno rozdeliť do niekoľkých oblastí: podpora biodiverzity, živočíchov, úžitkové rastliny, dreviny a kry, činnosti na dvore. Mnohým z nich sa možno venovať podrobnejšie v rámci vzdelávacích aktivít, projektovej výučby

alebo samostatnej témy, a tak cielene prepájať vypracovanie environmentálneho auditu s *proenvironmentálnou* výučbou (napr. v rámci úvodnej septembrovej témy *Škôlka a jej okolie* môžete využiť **pracovný list č. 1** alebo v rámci októbrovej témy *Plody našej záhradky* si vypracujte **pracovný list č. 7, 8**).

- Niektoré pracovné listy majú prázdne okienka na vlastné doplnenie deťmi. Pri **pracovnom liste č. 2** odporúčame povzbudiť deti, aby mysleli aj na pavúky a iné živočíchy, ktoré možno nie sú tak obľúbené. Poskytne vám to možnosť zistiť, aké sú postoje detí, s čím môžete ďalej pracovať v **pracovnom liste č. 3**. Otázka na živočích, ktorý je deťom menej sympatický alebo až nepríjemný má slúžiť ako východisko pre ďalšiu diskusiu – možno práve vhodne zameranými otázkami zistíme, že antipatie pramienia z nezvyčajnosti stavby tela (napr. pavúk) alebo ide o prevzatý vzor správania (ucholak). Treba si uvedomiť, že častokrát sú to práve reakcie nás dospelých, ktoré ovplyvňujú deti a z ktorých si berú príklad. Máme tak možnosť pracovať aj s vlastnými postojmi. Výsledky zistení tohto pracovného listu môžu byť podnetom na pozvanie odborníka na danú skupinu živočíchov, na spoznanie ich života zblízka
- Prvky uvedené na pracovných listoch je vhodné najprv spoločne pomenovať, príp. vysvetliť (napr. rozdiel medzi gaštanom a pagaštanom, **pracovný list č. 7**). Pri niektorých prvkoch sme uviedli aj názvy, ktoré si môžu deti (predškolační, 1. stupeň) prečítať. Názvy prvkov na ostatných pracovných listoch nájdete na konci tohto textu.

Veríme, že pri práci s týmto materiálom dáte priechod vlastnej tvorivosti a prídete ešte na mnohé ďalšie nápady, ktorými si možno prácu oživiť.

Prajeme vám veľa šťastia!

Za tím Zelenej školy

Kvetka Rábelyová

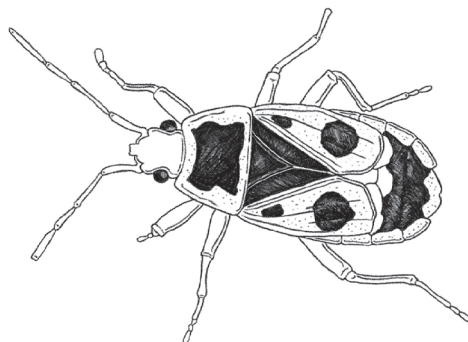
Názvy prvkov:

Pracovný list č. 1 (zľava doprava): vtáčia búdka, kvetinový záhon, hmyzí hotel, zeleninový záhon, napájadlo pre vtáčiky, jazierko, zelená strecha, kompost, zelená stena, domček pre ježkov, vrbový domček

Pracovný list č. 7 (na voľné riadky doplniť): smrek, buk, lipa, slivka

Pracovný list č. 10 (zľava doprava): hra s prírodninami, učenie sa, šport, voľná hra, hra na preliezačkách, sadenie rastlín, starostlivosť o rastliny, hra na pieskovisku, starostlivosť o dvor, spoločná hra, trávenie času v „bunkri“, pozorovanie hmyzu

CIFRUŠKA

Ahoj, deti, poznávate ma?

Stretávame sa spolu v škôlke na dvore, môžete ma pozorovať, ako na jar leziem po strome, vyhrievam sa na kameni alebo sa prechádzam po obrubníku. Väčšinou nebývam sama – spoločnosť mi robí moja rodina a priatelia.

Voláte ma „električka“, moje pravé meno je však **cifruša bezkrídla**.

Školský dvor je pre vás najmä miestom na hranie, no pre mňa a mojich zvieracích kamarátov môže byť vhodným miestom pre život. Páči sa nám, keď je na ňom veľa kvetov, kríkov, stromov, a keď si tu môžeme nájsť svoje miesto.

Poďme spolu na školský dvor a pozrime sa, čo všetko na ňom nájdeme a čo tam môžete robiť.

Prieskum školského dvora vykonali:

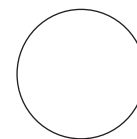
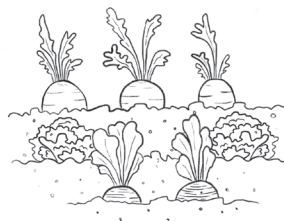
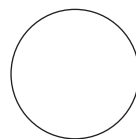
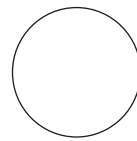
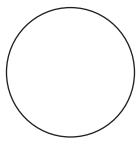
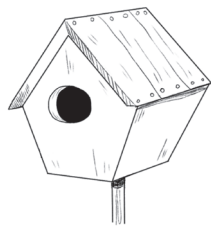
Uveďte mená všetkých detí, ktoré sa podieľali na vypracovaní tejto časti auditu.

Audit bol spracovaný v mesiaci:

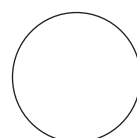
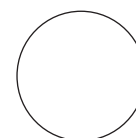
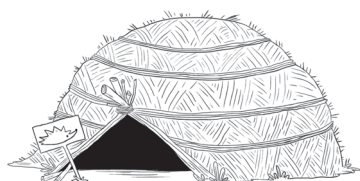
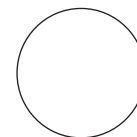
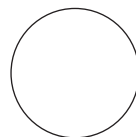
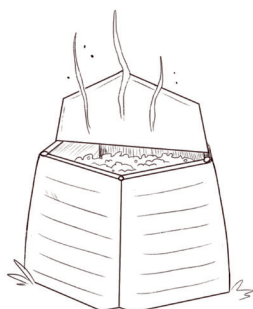
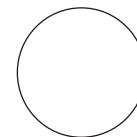
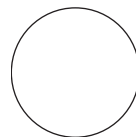
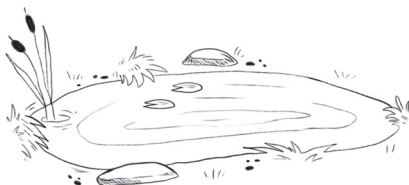
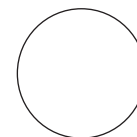
v roku:

1. Čo všetko je na našom školskom dvore?

Zakrúžkuj, prípadne spočítaj (číslo napíš do prázdneho krúžku).

Mnohí moji drobní kamaráti uvítajú, keď im pripravíte hmyzí domček. Poskytnete im tak útočisko a získate pomocníkov, ktorí napríklad opelujú rastliny.

2. Ktoré živočíchy môžeme na našom dvore stretnúť?
 Vyfarbi ich, prípadne do prázdnych rámkov dokresli ďalšie.

SÝKORKA

DÁŽĎOVKA

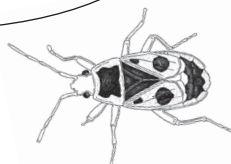

VRABEC

LIENKA

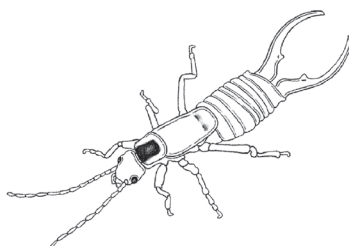
Niektoré deti si ma mýlia
 s lienkou. Viete, v čom sa na seba
 podobáme a v čom sme iné?

MRAVEC

VČELA

UCHOLAK

JEŽ

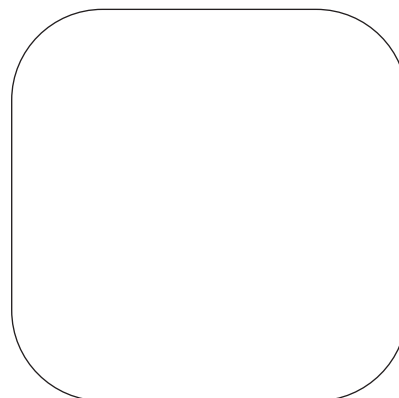
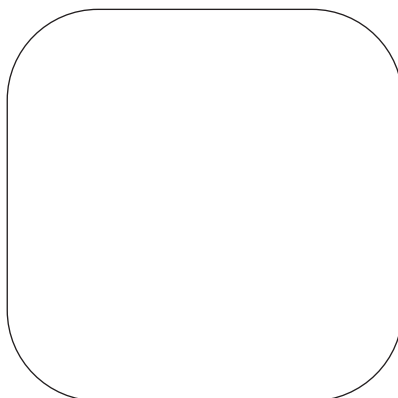
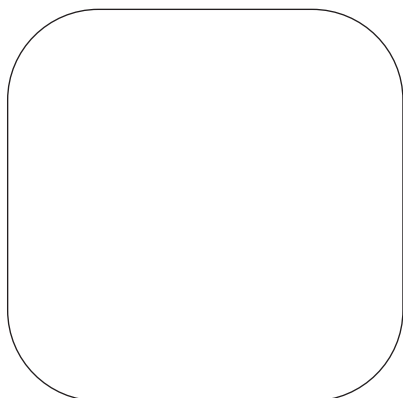
VEVERIČKA

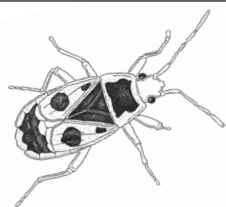
ČMELIAK

MOTÝL

3. Do rámika so srdiečkom nakresli živočícha, ktorý sa ti páči.
Je aj taký, ktorý sa ti nepáči alebo ktorého sa bojíš?
Nakresli ho do rámika so smutnou tváričkou.

4. Pestujeme na školskom dvore nejakú zeleninu, ovocie alebo bylinky?
Zakrúžkuj odpoveď.

Ak je odpoveď ÁNO, z nasledujúcej strany vystrihni a na prázdne miesto nalep, čo na dvore pestujeme.

Ak medzi obrázkami niečo chýba, skús to dokresliť.

ZELENINA

ÁNO NIE

Nebojte sa, vašim rastlinkám
neuškodím, živím sa najmä
šťavou zo stromov.

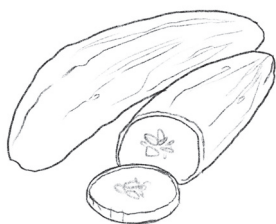

OVOCIE

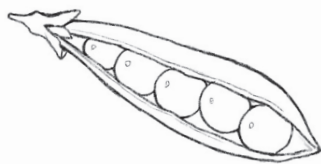
ÁNO NIE

BYLINKY

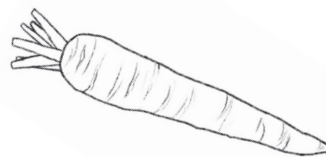
ÁNO NIE

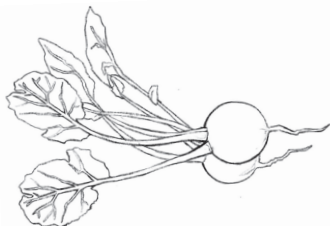
UHORKA

HRÁŠOK

MRKVA

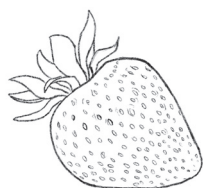
REĎKOVKA

ŠALÁT

TEKVICA

JAHODA

RÍBEZĽA

MALINA

MÄTA

LEVANDUĽA

MEDOVKA

JABLKO

HARMANČEK

5. Zjeme v škôlke to, čo si vypestujeme? Zakrúžkuj odpoveď.

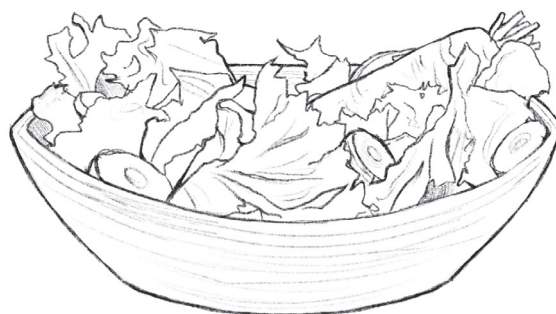
ÁNO

NIE

Ak je odpoveď ÁNO, vyfarbi plody z našej záhrady, ktoré v škôlke jeme.
Ak medzi obrázkami niečo chýba, dokresli to do prázdneho rámika.

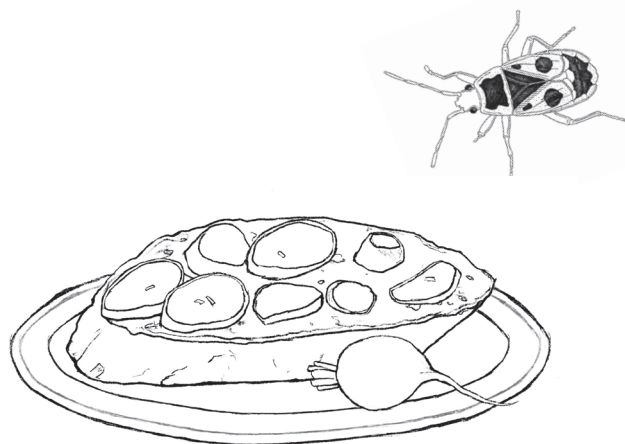
JAHODY

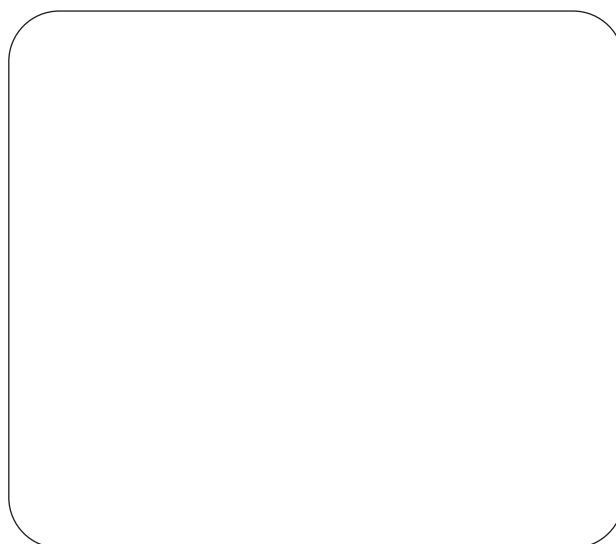
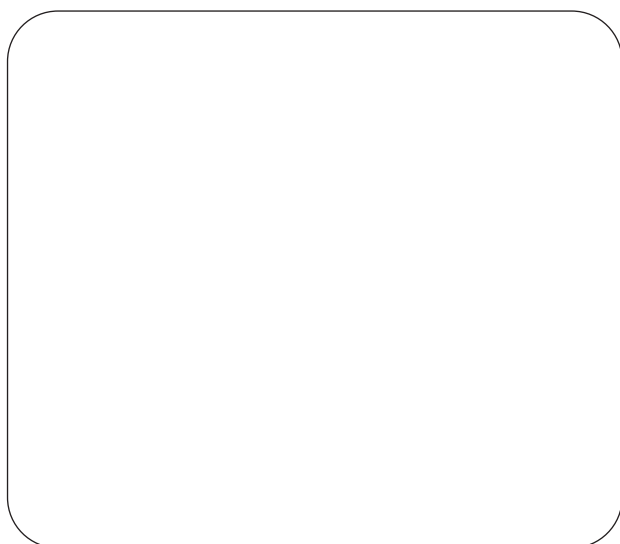
ŠALÁT

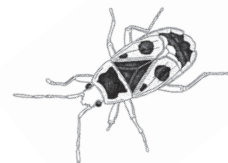
JABLKO

REĎKOVKA

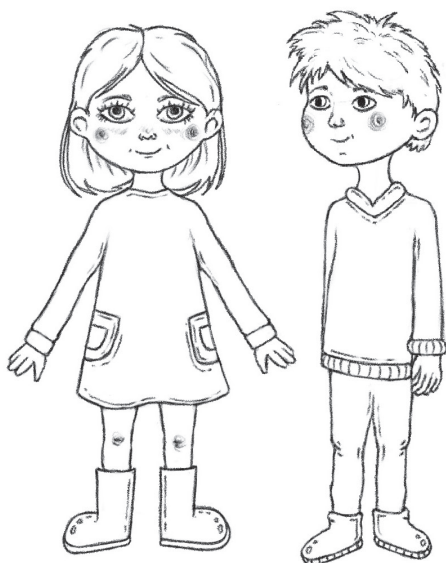
6. Označ smajlíkom, kto sa stará o naše rastliny.

ŠKOLNÍK

UČITELKA

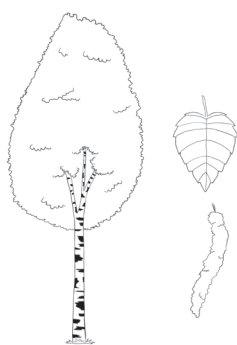
ŽIACI

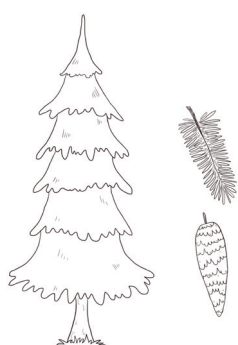
UPRATOVAČKA

7. Vyfarbi krúžky pri stromoch, ktoré sú na našom školskom dvore.

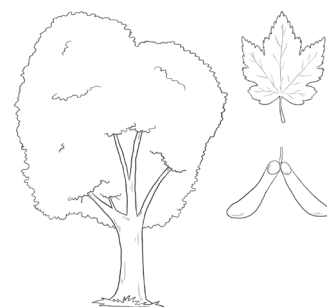
Skúsiš napísať chýbajúce názvy niektorých stromov?

BREZA

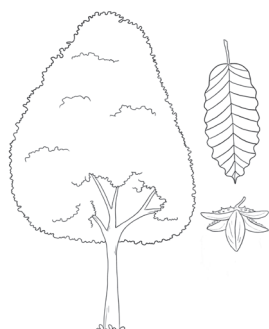
BOROVICA

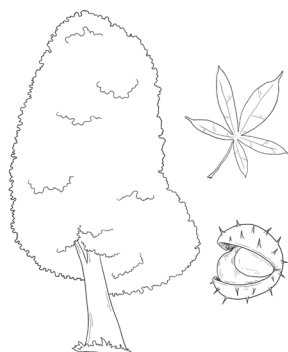
JAVOR

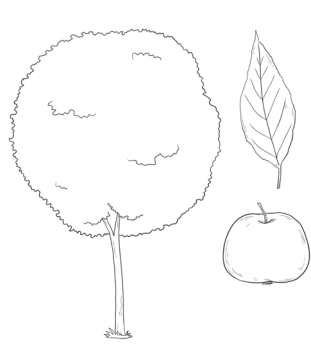
DUB

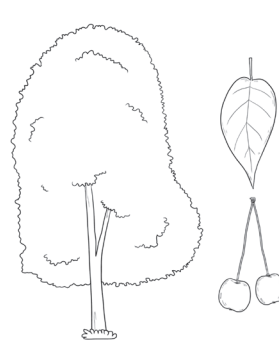
HRUŠKA

PAGAŠTAN

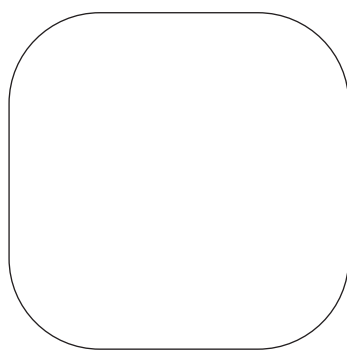
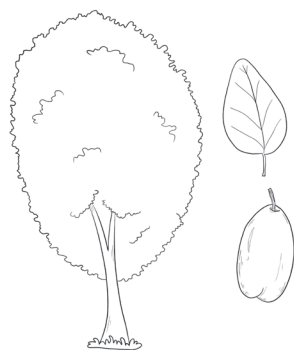
JABLOŇ

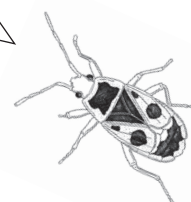
ČEREŠŇA

ORECH

Páči sa mi každý strom,
ale najradšej mám lipu.
Jej šťava je tak sladká!
Mňam.

8. Vyfarbi krúžky pri kríkoch, ktoré sú na našom školskom dvore.

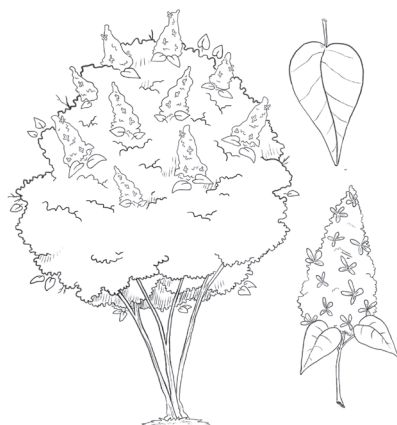
ČUČORIEDKA

EGREŠ

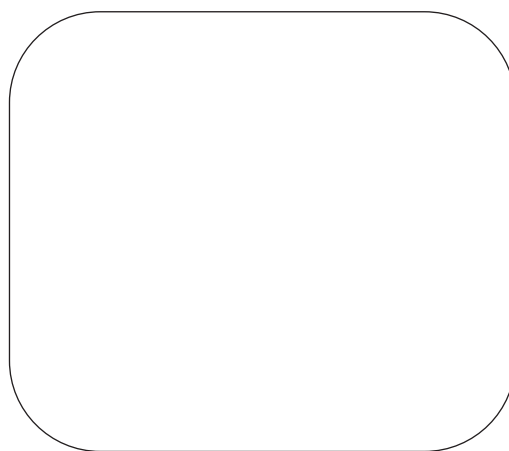
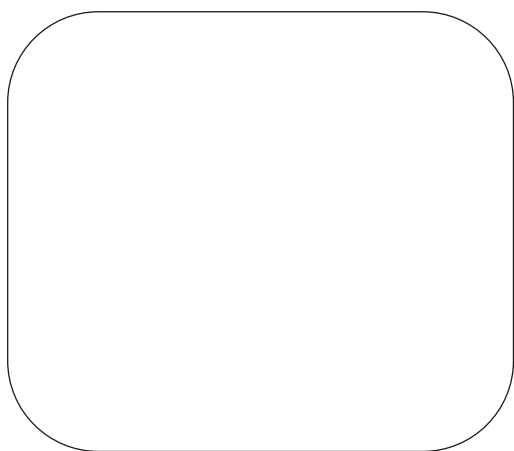
MALINA

ORGOVÁN

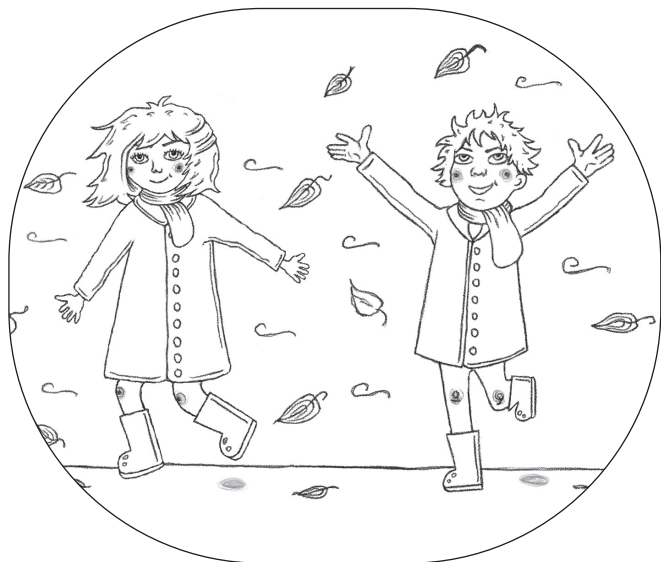
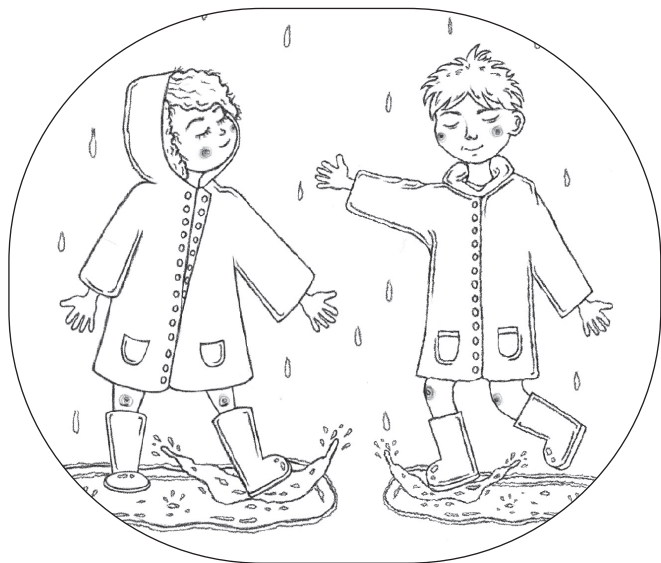

RÍBEZĽA

9. V akom počasí chodievate von?

Obrázok počasia označ srdiečkom.

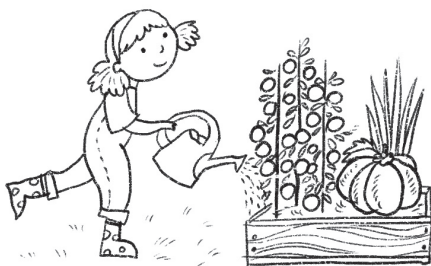
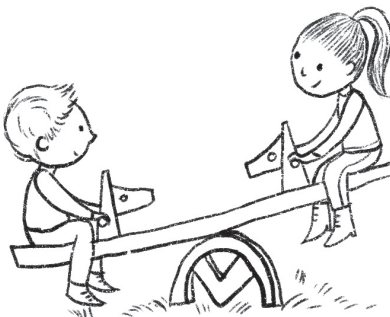
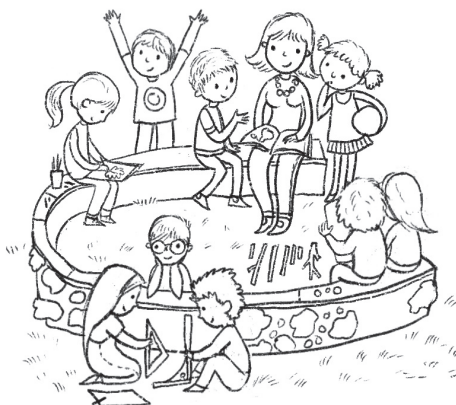
Cez zimu sa nevidíme,
to sa schovávam pred mrazom.
Najradšej mám jarné slniečko, leto
trávim na tienistých miestach.

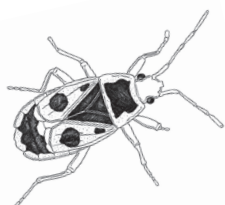
10. Čo robievate na školskom dvore?

Obrázky zakrúžkuj.

Pozorujete aj cifrušky?
Skúste nájsť našu najdlhšiu reťaz!

11. Nakresli svoje najobľúbenejšie miesto na dvore.

12/12

Environmentálny audit školy – pracovné listy pre kolégium (pedagogickí a nepedagogickí zamestnanci, rodičia, starí rodičia)

Je v triedach školy interiérová zeleň?		
Kde všade? (chodby, triedy, šatne...)		
Rozmnožujete si interiérové kvety v škole sami?		
Sú dreviny a rastliny označené menovkami?		
Má škola v rámci areálu vytvorený náučný chodník?		
Chodíte do prírody mimo školského areálu?		
Ak áno, ako často?		
V akom počasí?		
Pestujete na svojom pozemku dreviny (borovicu, buk, dub, smrek, topol, orech, jabloň, čerešňu a pod.)?		
Ako často sa kosí školský dvor?		
Využívate „striedavé kosenie“ a iné zásady šetrného kosenia?		
Staráte sa o chránené územie vo svojom okolí (studnička, park ap.)?		
Zriadila vaša škola vo svojom okolí tzv. územie chránené školou?		
Preberáte vonku s deťmi aj obsah iných vzdelávacích oblastí ako Človek a príroda?		
Ak áno, ktoré sú to?		
Máte v škole zavedené akcie zamerané na spoznávanie prírody a jej ochranu?		
O aké akcie ide (napr. Dni Zeme, besedy s pracovníkmi ŠOP, mimovládnych organizácií...)?		
Pomáhajú s prácami na školskom dvore aj rodičia, starí rodičia?		
Ak áno, ako?		
Stretávajú sa rodičia na školskom dvore v rámci spoločných aktivít, slávností, náučných aktivít s deťmi?		
Ak áno, ako často a v akom počte?		

Majú rodičia priestor na vyjadrenie svojich predstáv o podobe a využití školského dvora?		
Ak áno, využívajú ho? Ako?		
Sú rodičia informovaní o aktivitách vašej školy?		
Ak áno, akou formou?		

Pracovné listy vypracovali:	
Uvedte mená všetkých ľudí, ktoré sa podieľali na vypracovaní tejto časti auditu.	
Audit bol spracovaný v mesiaci:	v roku:

NA ZÁKLADE ZISTENÝCH ÚDAJOV VYPLŇTE TABUĽKU.

Do ľavého stĺpca doplňte, čo robí vaša škola v prospech zelene a ochrany prírody a či vonkajšie prostredie využíva na výučbu. Do pravého stĺpca vpíšte postrehy o tom, aké má vaša škola rezervy, v ktorých by sa mohla zlepšiť. Tabuľka vám pomôže pri príprave environmentálneho akčného plánu.

Autorka: Kvetoslava Rábelyová

Ilustrácie a grafická úprava: Noemi Ráczová, Monika Vuznáková,
Ema Reichstädterová, Ema Kelbelová

© Kancelária programu Zelená škola – CEEV Živica 2020

